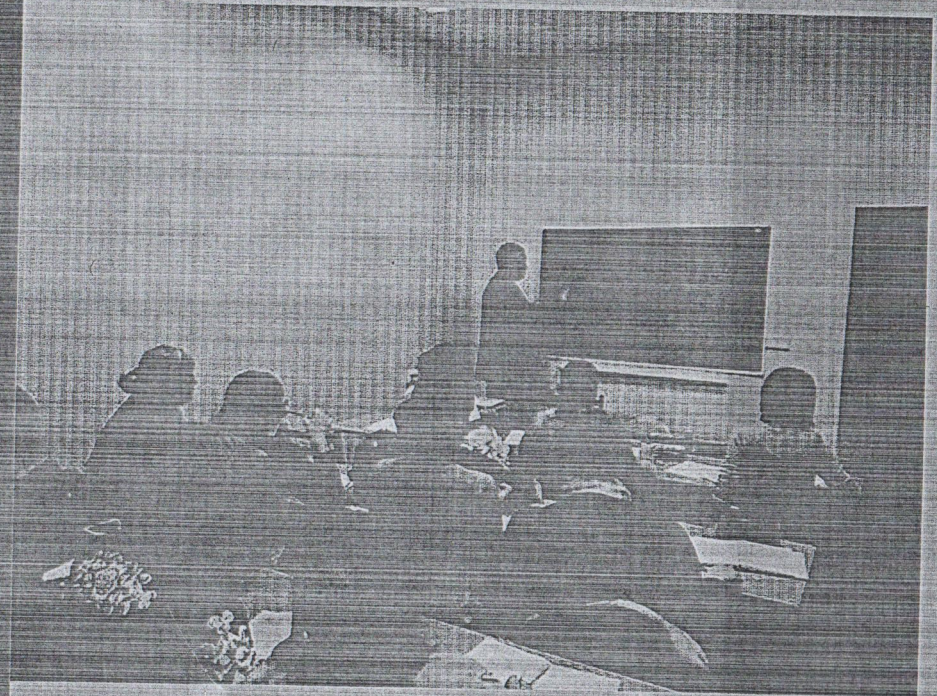

Firuz Safarov

**ONA TILI VA
BOLALAR
ADABIYOTI**

MASHQ TO'PLAMI

O'zbekiston Respublikasi
Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Firuz Safarov

ONA TILI VA BOLALAR ADABIYOTI
(mashq to'plami)

*5111700 – Boshlang'ich ta'lim va sport, tarbiyaviy ish
yo'nalishi talabalari uchun o'quv qo'llanma*

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
tomonidan nashrga tavsiya etilgan*

Buxoro

“Durдона” nashriyoti

2020

UO'K 811.512.133(072)
81.20'zb
S 34

Safarov, Firuz.
Ona tili va bolalar adabiyoti [Matn] : o'quv qo'llanma / F. Safarov.
- Buxoro : "Sadriddin Salim Buxoriy" Durdona nashriyoti, 2020. -
244 b.

**KVK 81.20'zb
83.8**

Ushbu o'quv qo'llanma 5111700 – boshlang'ich ta'lim va sport, tarbiyaviy ish yo'nalishida o'qitiladigan ona tili va bolalar adabiyoti fanining ona tili qismi bo'yicha tuzilgan mashqlar majmuasidan iborat. Unda ona tili va bolalar adabiyoti fanining namunaviy dasturiga kiritilgan ona tili kursining barcha bo'limi: fonetika, orfografiya, orfoepiya, leksikologiya, frazeologiya, leksikografiya, morfemika, so'z yasalishi, morfologiya, sintaksis, punktuatsiya va uslubiyatga doir mashqlar berilgan.

Mas'ul muharrir:
D. N. Yo'ldosheva – BuxDU o'zbek tilshunosligi kafedrasida dotsenti,
pedagogika fanlari nomzodi

Taqrizchilar:
B. R. Mengliyev – filologiya fanlari doktori, professor
A. R. Hamroyev – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-usuliy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2019-yil 4-oktabrdagi 892-sonli buyrug'iga asosan nashrga ruxsat berilgan.

ISBN 978-9943-6198-2-1

Аннотация

Данное учебное пособие состоит из комплекса упражнений по части родной язык учебного предмета родной язык и детская литература, преподаваемый в образовательном направлении 5111700 – начальное образование и спортивно-воспитательная работа. В нём представлены упражнения по всем отделам курса родного языка, введённых в типовую программу по предмету родной язык и детская литература: по фонетике, орфографии, орфоэпии, лексикологии, фразеологии, лексикографии, морфемике, словообразованию, морфологии, синтаксису, пунктуации и стилистике. Цель учебного пособия – укрепить теоретические знания по курсу родной язык студентов направления начальное образование и спортивно-воспитательная работа, обучать их анализу явлений родного языка, формирование в них практических навыков использования фонетических, лексических, морфологических, синтаксических единиц и орфографических, пунктуационных правил узбекского языка в своей речевой деятельности, развитие устной и письменной речи, повышение грамотности студентов.

Summary

This educational textbook consists of several exercises belonging to mother tongue from the subject Mother tongue and children literature in educational branch of 5111700- primary education and physical culture.

In this textbook there are a lot of exercises classified in phonetics, orthoepy, orthography, lexicology, phraseology, lexicography, morphemic, word-building, morphology, syntax, punctuation and stylistics. The aim of the textbook is to consolidate the theoretical knowledge in practice for the students of primary education and physical training, to teach them work independently and analyze their knowledge in mother tongue lessons. This exercises helps to form the skills of using correctly lexical, phraseological, morphological, syntactical units in mother tongue lessons.

MUNDARIJA

Fonetika	5
Grafika va orfografiya	17
Orfoepiya	27
Leksikologiya	34
Frazeologiya	76
Leksikografiya	83
Morfemika	89
So'z yasalishi	95
Morfologiya	98
Ot	100
Sifat	116
Son	123
Olmosh	128
Fe'l	136
Ravish	155
Yordamchi so'zlar	157
Ko'makchi	158
Bog'lovchi	159
Yuklama	161
Alohida so'z turkumlari	162
Modal so'zlar	162
Undov so'zlar	163
Taqlid so'zlar	164
Sintaksis	166
So'z birikmasi	166
Sodda gap	169
Qo'shma gap	203
Punktuatsiya	223
Uslubiyat	231

FONETIKA

1-mashq. Berilgan nutq a'zolarini faol va nofaol nutq a'zolariga ajrating. Ular nima uchun faol va nofaol nutq a'zosi deyilishini tushuntiring.

Tovush paychalari, yuqori jag', til, kichik til, tish, yumshoq tanglay, pastki jag', qattiq tanglay, burun bo'shlig'i, lab.

2-mashq. Berilgan fonetik birliklarni segment va supersegment birliklarga ajrating. Fonetik birliklar nima uchun shunday tasniflanishini izohlang.

Urg'u, nutq tovushi, ohang, bo'g'in, pauza, melodika.

3-mashq. Berilgan gaplar va so'z birikmasidagi ohangning turini aniqlang.

1. Qadim zamonda bir yurtni yov bosibdi. 2. baland tog'lar 3. Kuz. Daraxtlar bargi sarg'aygan. 4. Eh, bahor qanday go'zal fasl! 4. Xabar qilinglar, barcha qovun sayliga otlansin! ("*Bobur va kabutar*") 5. G'oz, o'rdak, oqqush, qil-quyruqlar osmonni to'ldirib qag'illashib yuqori-quyi uchmoqda. (*Yusuf, Xos, Hojib*) 6. Qovun bu yerdan emasligini qayerdan bildingiz, shohim? ("*Hidi, tilimi va maza-sidan*") hikoyatidan)

Savol va topshiriqlar:

1. Mashqdagi qaysi nutq birliklari tugallangan ohang bilan aytiladi?
 2. Qaysi nutq birliklari tugallanmagan ohang bilan aytiladi?
 3. Darak ohangi qaysi gapda ifodalangan?
 4. So'roq ohangi qaysi gapda ifodalangan?
 5. Undov ohangi qaysi gapda ifodalangan?
 6. Buyruq ohangi qaysi gapda ifodalangan?
 7. Sanash ohangi qaysi gapda mavjud?
 8. Bajirilgan mashq asosida ohangning nutqdagi rolini tushuntiring.
- 4-mashq.** Gaplarni pauzalarga rioya qilib o'qing. Ulardagi fraza, takt, fonetik so'zlar miqdorini aniqlang.

1. Mashinadan tushganimizni uzoqdan ko'rib turgan kishi yugurib oldimizga